

12 Απριλίου 2017

Μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος: μία μεγάλη μορφή της Κω (Μητροπολίτης Κώου και Νισύρου κ. Ναθαναήλ)

/ [Πεμπτούσια](#)

Ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια της ιστορίας της Κω είναι η Οσία μορφή του μοναχού Αρσενίου Σκηνούριου.

Ο μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος, απόγονος πλούσιας οικογένειας της Κω με πολλά κτήματα, επηρέασε με τις πράξεις και τις επιλογές του την πορεία του μοναχισμού στο Νοτιοανατολικό Αιγαίο. Έζησε κατά τον 11ο αιώνα. Ήταν σύγχρονος του Οσίου Χριστοδούλου και συνέβαλε στο πέρασμά του από το όρος Λάτρος και τα Μικρασιατικά παράλια στο Αιγαίο, όπου ο Όσιος μεγαλούργησε πρώτα στην Κω και έπειτα στην Πάτμο.

Ο μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος, με την μεγάλη πίστη του στον Θεό και την οικονομική άνεση που διέθετε, τον προσκάλεσε αρχικά στην Στρόβιλο και έπειτα στην Κω, όπου έκτισε σειρά σημαντικών μοναστηριών δίνοντας μεγάλη ώθηση στον μοναχισμό του νησιού.

Ο Όσιος Χριστόδουλος (κατά κόσμον Ιωάννης) γεννήθηκε γύρω στο 1020 κοντά στη Νίκαια της Βιθυνίας και εκοιμήθη στην Εύβοια στις 16 Μαρτίου 1093. Από μικρός επιθυμούσε να γίνει μοναχός και πήγε στο όρος Όλυμπος της Βιθυνίας όπου το 1043 πραγματοποίησε την επιθυμία του λαμβάνοντας το όνομα Χριστόδουλος. Μετά από προσκύνημα στη Ρώμη και στους Αγίους Τόπους, πήγε στην Παλαιστίνη και έπειτα στο όρος Λάτρος, κοντά στη Μίλητο, όπου εντάχθηκε στη μοναστική κοινότητα της Θεοτόκου του Στύλου.

Ο μοναχισμός στο όρος Λάτρος βρισκόταν σε μεγάλη ακμή και ο Όσιος διακρίθηκε στην πνευματική ζωή. Σύντομα οι μοναχοί του Στύλου τον εξέλεξαν Ηγούμενο της Λαύρας. Η φήμη του εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την αυτοκρατορία και του δόθηκε το επίθετο Λατρηνός.

Τον Μάρτιο του 1079 πήγε στη Στρόβιλο, πόλη στα Μικρασιατικά παράλια απέναντι από την Κω, όπου μετά από πρόσκληση του Σκηνουρίου εγκαταστάθηκε σε Μονή που είχε ιδρύσει και του ανήκε. Για να κατανοήσουμε τη θέση και τη σημασία του Σκηνουρίου και των μονών του στην Βυζαντινή ιστορία αρκεί να θυμόμαστε ότι γι' αυτές εκδόθηκαν πολλά αυτοκρατορικά έγγραφα που ρύθμιζαν διάφορα θέματα και αντιμετώπιζαν ποικίλα προβλήματά τους.

Έτσι, λοιπόν, ο Όσιος Χριστόδουλος από το όρος Λάτρος πέρασε στη Στρόβιλο και σε λίγους μήνες στην Κω όπου ο Αρσένιος τον προσκάλεσε με την προτροπή να διαλέξει όποιο από τα κτήματά του θεωρούσε κατάλληλο και να κτίσει εκεί μονή. Για να καταλάβουμε τι εννοούσε ο μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος πρέπει να έχουμε στον νου μας ότι τα κτήματά του δεν μετριούνταν σε λίγα η πολλά στρέμματα, αλλά ήταν ολόκληρα τμήματα της Κω, όπως για παράδειγμα αυτό που σήμερα γνωρίζουμε ως Παλαιό Πυλί.

Πράγματι, ο Όσιος εξέτασε τα οικογενειακά κτήματα του μοναχού Αρσενίου Σκηνουρίου, εντόπισε έναν μεγάλο ακατοίκητο λόφο με πολλά φυσικά πλεονεκτήματα που οι κάτοικοι ονόμαζαν «Πήλιον» (το σημερινό Παλαιό Πυλί) και ίδρυσε σε αυτόν την Ιερά Μονή της Υπεραγίας Θεοτόκου της επιλεγόμενης των Καστριανών η του Πηλέ. Η Μονή έλαβε το όνομα «Καστριανών» από το επιβλητικό φρούριο που διακρίνεται μέχρι σήμερα ερειπωμένο στην κορυφή του λόφου και το Καθολικό της πανηγυρίζει στις 2 Φεβρουαρίου (εορτή της Υπαπαντής του Κυρίου).

Σύντομα η Μονή επανδρώθηκε με πολλούς μοναχούς, ενώ οι κάτοικοι του νησιού προσέφεραν υλικά αγαθά και κτήματα που προστέθηκαν στην πατρική περιουσία του Σκηνουρίου, την οποία εκείνος είχε ήδη παραχωρήσει στον Όσιο.

Ακόμη και σήμερα μας εντυπωσιάζουν τα θερμά λόγια με τα οποία μιλά ο Όσιος για τον μοναχό Αρσένιο Σκηνούριο και δείχνουν πόσο πολύ τον εκτιμούσε: «Εκείσε δ' ουν εντυχών ημίν ανήρ ευλαβής, θεοφιλής τον τρόπον, επιεικής την γνώμην, σεμνός το είδος, το ήθος κόσμιος, μοναχός το σχήμα, την κλήσιν Αρσένιος, την επωνυμίαν Σκηνούριος» (σε ελεύθερη απόδοση: «εκεί, λοιπόν, συναντήσαμε έναν ευλαβή άνδρα που αγαπούσε τον Θεό, γεμάτο με καλοσύνη, σεμνότητα και ήθος, ο οποίος ήταν μοναχός και ονομαζόταν Αρσένιος Σκηνούριος»).

Αμέσως μετά την επιλογή της τοποθεσίας ο Όσιος, με την ολοπρόθυμη συμπαράσταση του μοναχού Αρσενίου Σκηνουρίου, ξεκίνησε με όλες του τις δυνάμεις την ανοικοδόμηση Μονής.

Παρά την άριστη συνεργασία των δύο ανδρών, λίγο μετά την έναρξη του έργου, ο μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος εγκατέλειψε τη Μονή και έφυγε νύχτα για την Ιερουσαλήμ χωρίς να ξαναγυρίσει.

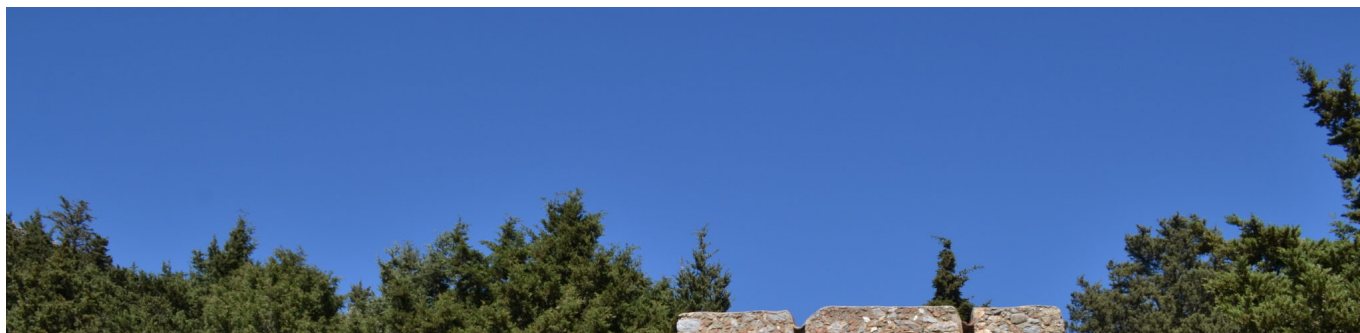
Στην «Υποτύπωση» (δηλαδή την πνευματική διαθήκη) του Οσίου διασώζεται η άκρως επαινετική γνώμη που είχε για τον μοναχό Αρσένιο Σκηνούριο και συμπεραίνουμε ότι ο τελευταίος γνωρίζοντας πως είχε αφήσει τη Μονή Καστριανών σε σταθερά και άξια χέρια ανεχώρησε για να ασκηθεί με ταπείνωση στην Αγία Γη, η οποία αποτελούσε προσφιλή τόπο ασκήσεως ήδη από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια.

Μετά την αναχώρηση του μοναχού Αρσενίου Σκηνουρίου από την Κω ο Όσιος Χριστόδουλος έμεινε μόνος στο πηδάλιο της Ιεράς Μονής των Καστριανών. Φροντίδα και μέριμνά του ήταν να την ενισχύσει με κτήματα και σταθερά έσοδα από το κρατικό ταμείο. Γι αυτό επεδίωξε και πέτυχε την έκδοση σχετικού «χρυσοβούλλου λόγου» από τον Αυτοκράτορα Αλέξιο Α Κομνηνό (1081-1118) τον Μάρτιο του 1085. Δεν αρκέστηκε, όμως, σε αυτό. Το καλοκαίρι του 1087 επισκέφθηκε τον Αυτοκράτορα στην Κωνσταντινούπολη και τον παρακάλεσε να δωρίσει στη Μονή το νησί Λειψώ και από τη Λέρο τα «προάστια» «Παρθένιον» και «Τεμένια» και το μισό κάστρο του «Παντελίου» με όλες τις προσόδους του, κάτι που έγινε.

Ο Όσιος γρήγορα διαπίστωσε ότι οι μοναχοί ενοχλούνταν από τη συναναστροφή με τους κατοίκους της περιοχής και αποφάσισε να μετακινηθεί και πάλι. Επιλογή του αυτή τη φορά ήταν η νήσος Πάτμος, τόπος άγονος και χέρσος, ερημικός, ερειπωμένος από τις επιθέσεις των πειρατών, απροσπέλαστος για τα εμπορικά πλοία, με σχετική ασφάλεια από τις επιδρομές των Τούρκων. Πέραν τούτων, η Πάτμος ήταν ιδιαίτερα σημαντική για κάθε χριστιανό, καθώς εκεί έζησε εξόριστος και συνέγραψε την Αποκάλυψη ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος.

Την άνοιξη του 1088 με συμπαραστάτη του τον Θεό πήγε στην Κωνσταντινούπολη και προσέφερε την ακίνητη περιουσία της Μονής των Καστριανών στην Κω και στη Στρόβιλο (από τα κτήματα της εκεί Μονής, την οποία ο κτήτορας μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος είχε παραχωρήσει στον Όσιο) στον Αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ Κομνηνό, ζητώντας να την ανταλλάξει με τη νήσο Πάτμο. Ο Αυτοκράτορας δέχτηκε γιατί η Πάτμος, εν αντιθέσει προς την Κω που ήταν πολύ εύφορη, ήταν εντελώς έρημη, και έσπευσε στην έκδοση σχετικού «χρυσόβουλλου λόγου», τον Απρίλιο του 1088, με τον οποίο του παραχωρούσε το νησί και όριζε να περιέλθουν στο δημόσιο (στην Ιερά Μονή Παντοκράτορος στην Κωνσταντινούπολη) τα ακίνητα της Κω που ο μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος είχε παραχωρήσει για την οικοδόμηση της Ιεράς Μονής Παναγίας Καστριανών.

Μετά την υπογραφή του «χρυσόβουλλου λόγου» ο Όσιος ανεχώρησε για την Κω συνοδευόμενος από τον κρατικό απογραφέα Νικόλαο Τζάντζη, ο οποίος παρέλαβε για το δημόσιο τα κτήματα στην Κω και στη Στρόβιλο.

Ο Όσιος και η συνοδεία του έφυγαν από την Κω, εγκαταστάθηκαν στην Πάτμο και ξεκίνησαν την ανέγερση Ιεράς Μονής. Δυστυχώς όμως δεν παρέμειναν πολύ σε αυτή. Τον Μάιο του 1092, επειδή αντιμετώπιζαν άμεσο κίνδυνο από τις Τουρκικές επιδρομές, κατέφυγαν για ασφάλεια στην Εύβοια. Εκεί στις 10 Μαρτίου του έτους 1093 ο Όσιος κάλεσε τον πρεσβύτερο και νοτάριο (συμβολαιογράφο) Ευρίπου Γεώργιο Στροβηλίτη και άλλους επτά αξιωματούχους για να υπογράψουν ως

μάρτυρες τη Διαθήκη του. Σε αυτή υπέδειξε ως διάδοχό του τον μοναχό Αρσένιο Σκηνούριο, τον οποίο όριζε γενικό κληρονόμο του και στον οποίο μεταβίβαζε τη Μονή της Πάτμου, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη προσφορά του Κώου συνασκητή του, για τον οποίο αισθανόταν μέχρι τέλους μεγάλη ευγνωμοσύνη για τη συμπαράσταση και τη στήριξη που προσέφερε στην ανέγερσή της. Όρισε δε ότι στην περίπτωση που ο μοναχός Αρσένιος Σκηνούριος δεν επέστρεφε στην Παναγία των Καστριανών, όπως τελικά έγινε, ηγούμενος θα αναδεικνυόταν ο χαρτουλάριος και πατριαρχικός νοτάριος Θεοδόσιος.

Αυτήν την τεράστια κληρονομιά, των Αγίων και των Αυτοκρατόρων, κουβαλάμε σήμερα στους ώμους μας όλοι εμείς που σήμερα ζούμε στην Κω. Ευθύνη και καθήκον μας είναι όχι μόνο να διατηρήσουμε, αλλά όπου μπορούμε να εμπλουτίσουμε, να συμπληρώσουμε, να βελτιώσουμε αυτά που παραλάβαμε από τα χέρια των προγόνων μας. Σε αυτή την προσπάθεια πρωτοστατεί η ακούραστη και δυναμική ομάδα των «Μαύρων Λύκων», η οποία προστρέχει σε κάθε παράκλησή μας κτίζοντας, καθαρίζοντας, οργανώνοντας, μεταφέροντας υλικά και ανθρώπους, συμπαραστεκόμενη με κάθε τρόπο στο έργο της τοπικής Εκκλησίας. Η Ιερά Μητρόπολις Κώου και Νισύρου σε άμεση και αγαστή συνεργασία με την 4η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και την Προϊσταμένη της Υπηρεσίας κυρία Μαρία Μιχαηλίδου, αγωνίζεται να συντηρήσει, να ανακαινίσει και να εξωραΐσει τα προσκυνήματα του Παλαιού Πυλίου, με κορυφαίο ανάμεσά τους τον Ιερό Ναό της

Παναγίας των Καστριανών, το Καθολικό (δηλαδή τον κεντρικό ναό) της Μονής που έκτισε το 1080 μ.Χ. ο Όσιος Χριστόδουλος. Ο ναός αυτός, μάλιστα, συντηρήθηκε το 2005 από την 4η Εφορεία με υπεύθυνη του έργου την αρχαιολόγο κυρία Σοφία Ντιντιούμη.

Την παραμονή της εορτής είχα και εφέτος τη χαρά να τελέσω τον Πανηγυρικό Εσπερινό, να διανυκτερεύσω στο κελλί που συντηρήθηκε μαζί με το μικρό αρχονταρίκι που χρησιμοποιείται στο πανηγύρι, και την επομένη, ανήμερα της Υπαπαντής, να λειτουργήσω στον Ναό της Παναγίας.

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και τούτη τη χρονιά τα συναισθήματά μου ήταν ποικίλα και δυνατά: συγκίνηση που αξιώθηκα να ζήσω και πάλι για λίγο στον τόπο που οι πατέρες μας αγίασαν με τις προσευχές και την άσκησή τους· υπερηφάνεια για το έργο των παιδιών μου που αγωνίζονται για τον τόπο μας· χαρά για την άνετη επικοινωνία με τα πλήθη των προσκυνητών, αλλά πάνω απ' όλα ευγνωμοσύνη στον Θεό που στηρίζει το κάθε μας βήμα, ευλογεί την κάθε μας προσπάθεια και πολλαπλασιάζει την αγάπη γύρω μας!

Αναμφίβολα το φορτίο είναι βαρύ για τους ώμους μας. Όμως, με την υπομονή στις δυσκολίες και την πίστη στον Θεό μπορούμε να το σηκώσουμε και να ανταποκριθούμε στους κόπους και τους αγώνες των πατέρων μας και των Αγίων της Εκκλησίας. Και είναι πολύ ωραίο το ότι οι εποχές αλλάζουν, ο πολιτισμός εξελίσσεται, η τεχνολογία διευκολύνει τη ζωή μας, αλλά η αγάπη και η πίστη που έδειχναν οι πρόγονοί μας δεν άλλαξαν και δεν πρόκειται να αλλάξουν ποτέ.

Το κείμενο δημοσιεύθηκε στις σελίδες 4-6 του 44ου τεύχους του ηλεκτρονικού περιοδικού του κ. Ζαχαρία Κουζούκα ([e-Νήσος Κως](#))